

WAAR is de tijd dat ieder gezin wel een of zelfs meerdere 'tante nonnekes' had? Hoeveel scholen, ziekenhuizen en zorginstellingen allerhande werden niet opgericht in de 'gouden eeuw' van de actieve vrouwelijke religieuzen? Die periode lijkt definitief afgesloten, de deur is bijna helemaal dicht. Vlaanderen verliest in sneltempo zijn congregaties én hun bijbehorende inzet in lokale gemeenschappen. Vooral in kleinere gemeenten valt het afscheid zwaar, zowel voor de religieuzen als voor de gelovigen, die de terugtrekking van 'hun zusters' naar de hoofdhuizen elders in het land of bisdom vaak erg betreuren.

Eerder dit jaar nog verscheen een opmerkelijk boek over de teloorgang van zustercongregaties in ons land. Bart Demyttenaere, die zich ooit nog agnost noemde, had zich laten raken door de onverdrotene inzet van zusters die hij almaar tegen het lijf liep waar hij ging spreken over zijn boeken over armoede, vluchtelingen en zelfdoding. „Je hoort vaak debatteren over het priestertekort, maar niemand heeft het over het zusterstekort”, merkte hij heel terecht op. Prompt had hij een onderwerp voor een nieuw boek (*De laatste zusters van Vlaanderen?*, Van Halewyck, 2007). Nee, het verdwijnen van religieuzen uit onze instellingen en parochies laat ook heel wat onkerkelijke mensen niet onberoerd.

„In 2007 telden we in ons bisdom nog precies één novice”, vertelt zuster Rosa De Vocht, bisschoppelijk gedelegeerde voor de vrouwelijke religieuzen in het bisdom Antwerpen. „Dat was in een contemplatieve orde. Tien jaar geleden waren we ook al ver over het hoogtepunt heen, maar hadden we er toch nog zeven, van wie twee in een actieve en vijf in een contemplatieve gemeenschap.”

Verweesd

In één jaar tijd slonk het aantal vrouwelijke kloosterlingen in het genoemde bisdom van 2.775 tot 1.817. Als de trend zich doorzet – en er is weinig reden om aan te nemen dat dit niet het geval zal zijn, integendeel, het zal net steeds sneller gaan – dan zijn over enkele jaren zo goed als alle zusters uit het maatschappelijke leven verdwenen. „Elk jaar sluiten in het bisdom Antwerpen vijf tot tien huizen. Vooral de gemeenschappen met hoofdhuis in een ander bisdom, vallen uit elkaar. De zusters worden over verschillende huizen verspreid, gaan naar een rusthuis van de congregatie of

Het afscheid valt zwaar, zowel voor de religieuzen als voor de omwonenden. © Hollandse Hoogte

Vaarwel, zuster

In tien jaar tijd slonk het aantal vrouwelijke religieuzen in Vlaanderen met meer dan een derde. De leeftijd van de nog overblijvende zusters wijst maar één richting uit:

hun gemeenschappen zijn in vrije val. Jaarlijks worden tientallen huizen gesloten.

In de gemeenten en parochies waar de zusters actief waren, blijft een leegte achter.

Vrijwilligers nemen her en der de fakkel over, maar het gemis blijft.

Lieve Wouters

Religieuzen nemen in snel tempo afscheid van parochie en zo gewaardeerde lokale inzet

naar een andere verzorgingsinstelling.”

„De laatste jaren horen we almaar meer echo's uit parochies dat het vertrek van de religieuzen hen zozeer spijt. Mensen voelen zich wat verweesd, ze betreuren dat ze niet meer kunnen komen aanbellen om eens hun hart te luchten. Het is vooral de aanwezigheid op zich, zo vanzelfsprekend en toch zo uitzonderlijk, die gemist wordt.”

„Ook voor de zusters valt het afscheid vaak zwaar. Door hun jarenlange inzet bouwden ze vele relaties op, die ze plotseling kwijt zijn. De mensen die met hun zorgen alleen in het klooster terechtkonden, moeten ze noodgedwon-

gen in de steek laten. Hun nieuwe woonsituatie is dan weer een uitdaging op zich.”

Strijdvaardig

Momenteel zijn tien procent van alle Antwerpse kloosterzusters de 90 voorbij. De overigen zijn meestal al ouder dan 75. „Zelf hebben we nog maar één zuster officieel tewerkgesteld in het onderwys. De anderen, zo'n vijftienderd, zijn gepensioneerd”, aldus zuster De Vocht van de congregatie van zusters van de Christelijke Scholen van Vorselaar.

Zelf blijft ze monter en strijdvaardig. „Wij, actieve zusters, kun-

nen het niet laten ons nog altijd dienstbaar op te stellen overall waar we zijn. Hoeveel gepensioneerde zusters nog actief zijn, kan ik je niet vertellen. Het verandert ook vliegensvlug. Maar al wie nog enigszins uit de voeten kan, zet zich in zo goed en zo kwaad als het kan. Voor mensen zonder papieren, maaltijdbedelingen aan daklozen, in ziekenzorg, palliatieve zorg, in de parochie op het secretariaat of bij zoveel taken in de Kerk... Kortom, overall waar vrijwilligers zijn, kun je ook zusters vinden. Velen zijn niet te beroerd om na hun pensionering nog vorming te gaan volgen om zich op een nieuw terrein te kunnen inzetten.”

Sommige congregaties kiezen er bewust voor hun nog actieve zusters alle vrijheid te geven om zich nog zoveel mogelijk pastoraal dienstbaar te maken en op die manier de openheid naar buiten te behouden. Maar vaak is de realiteit dat de iets jongere religieuzen naar binnen worden geroepen om de zorg voor hun oudere zusters op zich te nemen.

Onschatbaar

In het West-Vlaamse Moorsele bereidt de Sint-Martinusparochie een dankviering voor om straks op 14 oktober plechtig afscheid te nemen van de zusters van het Geloof. Tot vóór kort had deze congregatie met hoofdhuis in Tielt twee gemeenschappen in dit dorp nabij Kortrijk. De 'zusters van de Rozenstraat' gaven hun leven aan het plaatselijke schooltje. Zij pakten als eersten hun koffers.

„Op het eind waren ze nog met vijf”, vernemen we op het parochiesecretariaat. „Ze waren allemaal kleuterleidster of juf, maar al jarenlang op pensioen. Toen twee jaar geleden de overste overleed, nam een andere zuster de taken op zich, maar ook zij was al niet meer te been. Eén zuster was nog actief in de parochie. Ze deelde de communie uit tijdens de eucharistie en was betrokken in de missiewerking. Ook voor haar werd het stilaan te zwaar. Voor alles hadden de zusters hulp nodig. Op een bepaald ogenblik besloot de overste in Tielt om het huis te sluiten. Met een intiem etentje met de pastoor namen ze afscheid van hun jarenlange inzet in de parochie.”

De andere zustergemeenschap was actief in het plaatselijke rusthuis. Ook zij staken de handen uit de mouwen voor activiteiten in de parochie zoals missiefeesten, de wekelijkse aanbidding of een begrafenissen. „De zusters waren onschatbare waarde en we zullen ze erg missen”, klinkt het. „Ze laten een grote leegte achter. Zeker, we zullen wel vrijwilligers vinden om het één en ander op te vangen, maar dat is toch niet helemaal hetzelfde.”

„De zusters waren altijd goed op de hoogte van de zorgen en wensen van patiënten in het rusthuis. Dankzij hun niet aflatende aandacht loodsten ze de pastoor keer op keer feilloos naar wie hem nodig hadden. Kreeg de parochie te maken met een zieke of stervende, dan namen de zusters de pastorale zorg voor duizend procent op zich.”

Voor al die vaak kleine maar belangrijke dingen zal de parochie nu een beroep moeten doen op vrijwilligers. Dat opent nieuwe wegen en kansen voor jongere mensen om zich dienstbaar te maken. Eenvoudig zal dat echter niet zijn.

Ook het rusthuis zelf zal op zoek moeten naar vervangers voor de zusters. Want wie zal anders met zoveel geduld moeilijke patiënten eten geven? Wie zal instaan voor de pastorale zorg of alles klaarzetten voor de mis? En wie zal met zoveel zorg een gebedswake voor een stervende organiseren? Het einde van een rijk rooms tijdperk.

Advertentie

GOEDKOOPST in zijn assortiment

Hazelnootpasta duo
Jempy 400 g
€ 0,54
€ 1,35/kg

colruyt
laagste prijzen